

Tekstschrijvers Annet Huizing en Marc ter Horst maakten naast hun werk in opdracht tijd vrij voor hun eigen project: een kinderboek. Annet schreef een roman boordevol schrijftips, Marc een informatief boek met zeer afwisselende tekstvormen. Beide lagen vlak voor de Kinderboekenweek 2014 in de winkel. In een dubbelinterview vertellen zij waarom ze verhalend wilden schrijven en hoe ze het schrijfproces hebben aangepakt. 'Een tekstschrijver heeft al een flink gevulde gereedschapskist. Het kost relatief weinig moeite om die aan te vullen met technieken voor fictie.'

CHRISTINE VAN EERD

is zelfstandig tekstschrijver en redacteur met brede interesse in ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.
www.christinevaneerd.nl

‘Dat is wel kicken!’

Twee tekstschrijvers maakten een succesvol uitstapje naar het kinderboek

‘A nders dan veel tekstschrijvers en anders dan de hoofdpersoon in mijn boek heb ik nooit de behoefte gehad om een roman te schrijven’, zegt Annet Huizing. ‘Maar op een gegeven moment had ik een idee waarvan meerdere mensen zeiden dat ik er iets mee moest doen.’ Annets oorspronkelijke plan was een educatief kinderboek over schrijven. Uiteindelijk werd het de jeugdroman *Hoe ik per ongeluk een boek schreef*. Hoofdpersoon Katinka wil schrijfster worden en krijgt daarbij hulp van buurvrouw Lidwien, een beroemd schrijfster. Tussen de bedrijven door leert Katinka – en dus ook de lezer – van alles over schrijven. Annet: ‘Ik dacht: ik moet niet vertellen hoe je schrijft, maar het laten zien. Show, don’t tell. Gaandeweg werd de verhaallijn steeds belangrijker en de informatie ondergeschikt.’ Marc ter Horst schreef het informatieve boek *Hé aardbewoner!*, waarin hij zijn enthousiasme over allerlei aspecten in en om de aarde aan de lezer weet over te dragen. Over vulkanen, eb en vloed, aardbevingen, ijstijden, aardbewoners. ‘Als ik kinderboeken zag, dacht ik vaak: “Hoe kan het dat die bagger wel in de winkel ligt en ik niet?” Er zijn wel goede informatieve kinderboeken, maar ook heel veel slechte, vooral vertalingen. Dat deed me bijna pijn om naar te kijken.’

Via wetenschapsjournalist Govert Schilling kreeg Marc de kans een boek over de aarde te maken in de serie ‘De ontdekking van...’ Maar de uitgeverij ging reorganiseren en trok de titel terug. Daar zat Marc, zonder contract en met een half boek. Hij stuurde het naar Gottmer, hoorde drie maanden niets, maar kreeg eind 2013 toch een uitnodiging om langs te komen voor een oriënterend gesprek. Tijdens dat gesprek werd al snel duidelijk dat hij zijn boek mocht gaan maken. Dit keer met een contract én een voorschot. Marc zegde een andere opdracht af, sloot zich drie maanden op in zijn kantoor en maakte het boek achter elkaar af. Het schrijfproces van Annet ging veel meer tussen de bedrijven door. In vakanties, tijdens lange treinreizen, op de boot naar Ter-

schelling, in het huis van haar zus in Bergen. ‘Soms zei ik tegen opdrachtgevers dat ik alleen ‘s middags beschikbaar was, dan werkte ik ‘s morgens aan mijn boek. Als ik dat een paar uur had gedaan, was het wel weer genoeg. Het was zo intensief, dan kon ik niet verder. Wel kon ik ‘s middags voor opdrachtgevers schrijven, dan tap je toch uit een heel ander vaatje.’

Marc: ‘Ik vond het juist prettig om me dagen achtereen erop te kunnen storten, zodat ik het goed in mijn hoofd had zitten.’

‘Ja, je moet er wel een beetje in zitten om op ideeën te komen’, reageert Annet. ‘Maar af en toe moest het verhaal ruimte krijgen om te groeien, dan moest ik even iets anders doen, al moest ik er tegelijkertijd wel over blijven nadenken.’

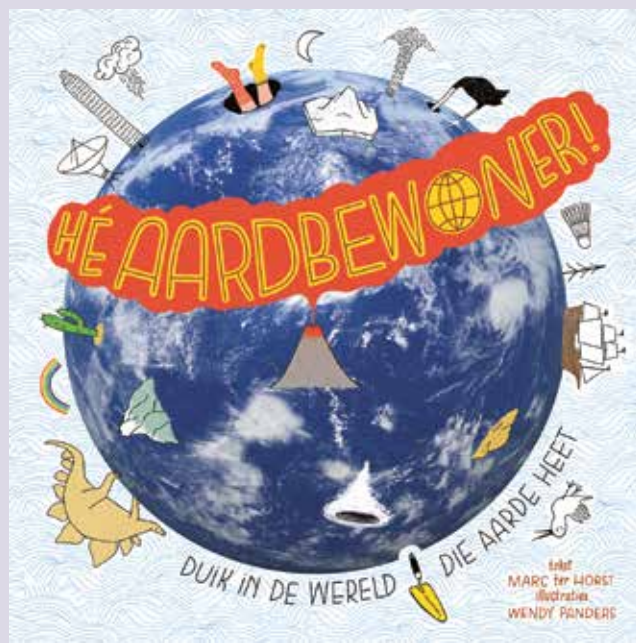
‘Hoe deed je dat dan, dat nadenken, ging je daarvoor zitten?’

‘Nee, niet zitten. Fietsen of wandelen of in de tuin werken.’

‘Dus eigenlijk hetzelfde’, zegt Marc, ‘als wanneer je vastzit met een schrijfklus in opdracht.’

Helikopterview

Toen Annet een paar hoofdstukken had geschreven, liet ze die lezen aan een bevriende redacteur. ‘Dit wordt een bestseller’, was haar reactie. Annet besloot ermee verder te gaan en de redacteur in te huren als schrijfcoach. Anders dan Marc had ze nog geen contract met een uitgever en zo creëerde ze een stok achter de deur. ‘Als tekstschrijver ben ik gewend met een deadline te werken, nu moest ik de motivatie uit mezelf halen. “Hoe gaat het met Katinka?”, vroeg de schrijfcoach zo nu en dan.’ ‘Het was een hele puzzel om de schrijfflessen soepel te verweven in het verhaal. Niet voor niets ben ik er twee jaar mee bezig geweest. Op een gegeven moment heb ik alle hoofdstukken geprint en op de vloer in mijn werkkamer uitgespreid. Zo kon ik van bovenaf, met een helikopterview, kijken of de structuur goed was, of de verhaallijnen tot hun recht kwamen en het nergens inzakte.’

Fragment uit

Hé aardbewoner!

Marc ter Horst

Dat kleine zandkorreltje dat je ergens achter een randje in je broekzak hebt zitten (voel maar, het zit er echt) was ooit deel van een reusachtig rotsblok waar alleen steenbokken, steenarenden en overmoedige bergbeklimmers bij konden. Hoe het zo ver heeft kunnen komen? We vragen het hem even.

‘Ik weet het nog goed. Het begon allemaal diep in de aarde. Man, wat was het daar heet. Zo heet dat je niet kon zeggen wie ik was en wie mijn buurman. We waren allemaal samen één grote, vloeibare steenmassa. Wel knus natuurlijk. Maar op een gegeven moment werd het gewoon te druk daarbinnen. Het leek wel of iedereen zat te duwen. Harder, steeds harder. Ik kon echt geen kant meer op. Toen ineens vlogen we met z’n allen de lucht in ...’

‘Heb je veel geschraapt?’, vraagt Marc.

‘Ja, er zijn wel hoofdstukken gesneuveld.’

‘Bij mij ook, maar niet zo veel. De eerste opzet bleek vrij goed.’

‘Ik kan goed schrappen’, zegt Annet, ‘ik kan sowieso wel darlings killen.’

Annet bedacht eerst complete scènes zonder iets op te schrijven. ‘Ik ging pas achter mijn computer zitten als ik tot in detail het filmpje in mijn hoofd kon afspelen. Dat heeft als voordeel dat je heel beeldend schrijft. Als je show, don’t tell wilt toepassen, moet je het wél voor je zien. Bij tekstschrijven deed ik dat nooit. Maar ik denk dat ik die werkwijze nu ook meer bij non-fictie ga toepassen; niet meteen achter de computer gaan zitten.’

In de zomer van 2013 stuurde Annet het manuscript naar Lemniscaat. De uitgeverij reageerde al binnen drie weken. Van de uitgever en een redacteur kreeg ze nog veel feedback. ‘Tot mijn verbazing ging het eerste gesprek niet over geld of contracten; we hebben alleen gepraat over de personages van mijn boek. Ze zeiden bij voorbaat: “je hoeft niks te veranderen, het blijft jouw verhaal.” Ze hadden wel goede suggesties, bijvoorbeeld om de relatie tussen Lidwien en Katinka verder uit te diepen. Ik was er zelf verbaasd over hoe je met een paar zinnnetjes een scène een andere lading kunt geven. Qua tekstredactie heeft de redacteur bijna niks gedaan, tekstschrijvers kunnen natuurlijk wel schrijven.’

De stap van non-fictie naar fictie vond Annet niet zo groot. Ze las een flinke stapel boeken over fictie schrijven en merkte dat ze de nieuw verworven kennis snel kon toepassen. ‘Een tekstschrijver heeft al een flink gevulde gereedschapskist. Het kost relatief weinig moeite om die aan te vullen met technieken voor fictie.’ Een schrijfcursus volgen kan ook, maar voor ervaren tekstschrijvers is het niveau vaak te laag, volgens Annet. ‘Als je een goed idee hebt voor een roman, kun je volgens mij beter een paar goede schrijfboeken lezen en een individuele schrijfcoach inschakelen. Of een schrijfgroepje om je heen verzamelen met mensen die hetzelfde niveau hebben.’

Het verhaal van de zandkorrel

Marc had geen schrijfcoach en ook van zijn uitgever kreeg hij weinig feedback. Hij hield vast aan de structuur die hij in de beginfase had gemaakt en vulde stuk voor stuk de hoofdstuk-

Annet: ‘Ga ik weer een boek schrijven? Fictie schrijven is af en toe een enorme worsteling. Maar het is wel weer ongelooflijk leuk als het lukt. Dat is iets magisch.’

ken. ‘Als debutant ben je best onzeker; ik zat af en toe wel te wachten op bevestiging. Ik heb een keer een hoofdstuk opgestuurd en had verwacht dat ze de structuur wilden omgooien of wat dan ook. Maar ik kreeg alleen een paar kleine correcties. Ik denk dat ongeveer 97 procent van mijn eerste versie van de tekst er nog net zo in staat.’

De onzekerheid maakte plaats voor creativiteit. Marc genoot steeds meer van de vrijheid die zo’n eigen project met zich meebrengt. ‘Daardoor is het ook echt een leuk boek geworden. Er zitten best bizarre vormen bij. Bijvoorbeeld in het stuk over de ontdekkingsreizigers. Dat wordt al snel: en-toen-en-toen-en-toen. Dat wilde ik niet.’ Hij beschreef dit in de vorm van een quiz: raad de wereldkaart! ‘Ik weet niet meer wanneer het idee ontstond, maar toen het er was wist ik wel “ja, dit is gaaf, dit ga ik doen”. Ik was benieuwd of de uitgever het zou pikken, maar ze vinden het nu een van de leukste hoofdstukken.’ Hoewel het een informatief boek is, waagde Marc zich ook aan een beetje fictie. Om de gesteentekringloop uit te leggen, laat hij een zandkorrel zijn levensverhaal vertellen, vanaf zijn geboorte als vloeibare steenmassa diep in de aarde totdat hij als zandkorreltje in de broekzak van de lezer terecht komt. Bij de ijstijden koos Marc ervoor het ingewikkelde verhaal in twee versies te beschrijven, voor beginners en voor gevorderden. ‘Dat had ik natuurlijk bij meer onderwerpen kunnen doen, maar dat vind ik dan weer zonde. Ik probeer elke truc maar één keer toe te passen. Ik vind het goed om in elk hoofdstuk weer iets verrassends te leggen, in de vorm, in de invalshoek. Daarmee trek je kinderen door zo’n boek heen.’

Schrijven voor kinderen

Een veelgestelde vraag aan de auteurs is hoe zij zich hebben ingeleefd in de wereld van kinderen. Een vraag waar Annet en Marc eigenlijk geen antwoord op hebben. Ze doen het gewoon. Niet

Fragment uit

Hoe ik per ongeluk een boek schreef

Annet Huizing

‘Moet ik niet beschrijven hoe mijn vader eruitziet? Wat voor kleren hij aanheeft, hoe groot hij is, wat voor werk hij doet en wat zijn hobby’s zijn?’ vroeg ik aan Lidwien.

‘Nee, tenzij je een contactadvertentie voor hem wilt schrijven, maar zo te lezen is dat niet meer nodig.’ Ze lachte hard om haar eigen grapje.

‘Maar de lezers moeten hem toch voor zich zien?’

‘De lezers leren je vader kennen door wat hij doet, wat hij zegt en hoe hij praat. Je moet niet alles meteen prijsgeven. Het is interessanter als je je personages stukje bij beetje tot leven wekt en ongemerkt aankleedt met details. En je mag natuurlijk ook wel wat aan de verbeelding overlaten.’

Zilver

FELIX VAN DE LAAR is tekstadviseur

Volgende week donderdag, 26 februari, is het vijftiende jaar geleden dat Tekstnet werd opgericht. De uitnodiging voor die bijeenkomst, getypt op mijn oude Triumph (spreek uit op zijn Duits: tri-óemf) schrijfmachine, en gericht aan de ‘concullega’s’ die Michael Elias en ik bij elkaar hadden bedacht, ging over de mogelijkheid om gezamenlijk een stand te bemannen op de PubliFair van 1990.

PubliFair? Dat initiatief van de Jaarbeurs ging enkele jaren later roemloos ter ziele en die gezamenlijke stand kwam er ook al niet. Maar de aanwezigen vonden het wél leuk om elkaar vaker collegiaal te treffen. Annemieke de Wit-Sauter trof meteen doel met haar suggestie dat we onszelf TekstNet moesten noemen. Die hoofdletter midden in een naam was ook toen al duidelijk *in*; later lieten we ‘m weer vallen. We gingen bijeenkomsten plannen, zaaltjes huren, sprekers uitnodigen uit eigen gelederen of van buiten, nieuwe leden werven, een contributietje heffen, een simpele toelatingsprocedure hanteren. Pas in 1993 vonden we het ook nodig om bij een notaris statuten te laten passeren – die vond dat hij onder de doelgroepomschrijving viel.

In 1995 nodigden Michaël Steehouder en Judith Mulder mij uit om toe te treden tot een nieuw blad over de tekstuele kant van

communicatie, na de ondergang van *Communicatief*, dat ik een ‘saai blad’ had genoemd. Uitgever John Thämer bedacht *Tekstblad* als naam en als voorzitter van de club hield ik wijselijk mijn mond, mooier

Ik houd één wens.

Dat allen die teksten schrijven, altijd in de eerste plaats aan de doelgroepen van hun teksten blijven denken

kon ik het niet verzinnen. Vanaf zijn oprichting heeft *Tekstblad* bij Tekstnet een collectief abonnement gehad. Allengs werd dat natuurlijk een interessant aantal, al zou Tekstnet willen dat er méér professionele tekstschrijvers lid van de club werden. Zzp’ers hè: als ze iets op hun eentje kunnen, hebben ze lak aan de rest en als ze het niet op hun eentje kunnen, hebben ze geen geld voor iets collectiefs.

Een embarras du choix

Dat er bij Tekstnet altijd leden zijn (geweest) die tegen het collectieve abonnement op *Tekstblad* zijn, houdt de band tussen de twee spannend. De wisselwerking zou trouwens

best intensiever kunnen, met meer praktijkverhalen van Tekstnetters en meer wetenschappelijk onderzoek naar of gedegen beschouwingen over zaken waar tekstschrijvers zich in hun dagelijkse praktijk zorgen om maken. Over die befaamde brug tussen praktijk en wetenschap moet vooral veel gelopen worden.

Ontegengesteld is Tekstnet in de loop der jaren flink geprofessionaliseerd. Procedures staan als een huis, er is samenwerking met Logeion, de leden zijn voor hun economische en fiscale belangen aangesloten bij het Platform Zelfstandige Professionals, er zijn veel meer workshops en bijeenkomsten dan je bij kunt wonen. En dan is er ook nog het fenomeen ‘Tekstnetwerken’, een tweejaarlijkse samenballing op één dag van tientallen workshops, een heuse embarras du choix, met natuurlijk enkele centrale lezingen.

Ik houd één wens. Dat allen die teksten schrijven, altijd in de eerste plaats aan de doelgroepen van hun teksten blijven denken. Hoe je jezelf verkoopt, of samen acquisitie pleegt, kunstjes en fijne kneepjes van informatievergaren en weergeven leert, je opdrachtgevers tevreden stelt en lekker laat betalen – allemaal oké zolang je maar niet denkt dat het applaus van je collega’s je ultieme kwaliteitscheck is. Dat zijn je lezers. Al degenen die je lezers moeten zijn. Ook al kom je nooit te weten hoe blij die met jouw teksten zijn. ■

Marc: ‘Misschien is het wel ijdelheid om een boek te hebben met je eigen naam erop. Maar ik vind het wel kicken dat mijn boek nu in honderden slaapkamertjes ligt.’

voor het eerst trouwens, want ook in hun zakelijke tekstschrijverij richten ze zich voor een groot deel op die doelgroep. Annet reenseert veel informatieve kinderboeken. ‘Vaak is het euvel dat een tekst veel te afstandelijk is geschreven. Dat de schrijver geen contact maakt met de lezers.’

‘Ja precies’, reageert Marc. ‘Pak ze meteen beet, bij de eerste zin, bij elk hoofdstuk. Ik probeer het echt vanuit de beleving te beschrijven. Verwondering op te roepen, want ik vind het ook zelf allemaal zo bijzonder. Het is misschien wel een soort zendingdrang dat ik mensen daarvan deelgenoot wil maken. Besef nou eens hoe bizar het is dat je een hele planeet onder je voeten hebt en dat je met een noodtempo door het heelal raast. Dit is de manier waarop ik wil schrijven en voor kinderen werkt dat des te beter.’

Marc: ‘Voor achtjarigen schrijf ik anders dan voor twaalfjarigen, maar dat doe ik op gevoel.’

‘En uit ervaring’, vult Annet aan.

‘Ja, en gezond verstand.’

‘Ik vind het ook niet erg als er een moeilijk woord in een boek staat.’

‘Welnee!’

Voor een professionele tekstschrijver is je inleven in de doelgroep zo vanzelfsprekend, dat Annet en Marc de vraag naar de specifieke doelgroep van kinderen overdreven vinden. ‘Het is een van je voornaamste kwaliteiten als tekstschrijver om je goed te kunnen inleven’, benadrukt Marc. ‘Dat doe ik ook als ik schrijf voor museumbezoekers of techneuten.’ Ook Annet vindt schrijven voor kinderen niet anders dan voor andere doelgroepen. ‘Als ik iets voor ouderen schrijf, vraagt ook niemand: “Kun je dat wel?”’

Nog een boek?

Je eigen boek in de boekwinkel zien liggen geeft een kick, hebben Annet en Marc ontdekt. De reacties van lezers, recensenten en collega’s zijn verslavend. Ook de verkoopcijfers zijn bemoedigend. In november waren de 3500 exemplaren van *Hoe ik per ongeluk een boek schreef* uitverkocht en volgde een tweede druk. Van *Hé aardbewoner!* was eind 2014 ruim de helft van de eerste oplage van 3000 boeken verkocht. En beide boeken worden in het Duits vertaald. Goed nieuws dus, hoewel de vergoeding pas bij een recordverkoop opweegt tegen de uren die ze erin hebben gestoken. Is al die positieve belangstelling een reden om nog een boek te maken of blijft het bij een eenmalig avontuur?

‘Zou je weer een boek willen schrijven?’, vraagt Annet aan Marc, en eigenlijk ook aan zichzelf.

‘Ja!’, antwoordt Marc volmondig.

‘Smaakt het naar meer? En waarom dan?’

Marc mailde zijn uitgever een paar ideeën die aansluiten bij het thema van de volgende Kinderboekenweek: natuur en techniek. Daar wil hij wel weer een paar maanden tijd in steken. De uitgever is enthousiast, dus Marc gaat aan de slag met zijn tweede kinderboek. ‘De voornaamste drijfveer is toch wel dat het iets is dat helemaal van mezelf is. Een tekstschrijver werkt in opdracht, als schrijver bepaal je zelf wat het uiteindelijk gaat worden. Misschien is het wel ijdelheid om een boek te hebben met je eigen naam erop. Maar ook een soort zendingdrang. Ik vind het wel kicken dat mijn boek nu in honderden slaapkamertjes ligt.’ Voor Annet ligt het anders. Haar uitgever wil geen ideetjes, die wacht tot ze weer een compleet manuscript inlevert. ‘Ik moet dus opnieuw de motivatie uit mezelf halen. En wat is dan mijn motivatie, vraag ik me telkens af. Ga ik weer een boek schrijven omdat iedereen zegt dat dit zo’n fijn boek is? Omdat het ego-strelend is? Fictie schrijven is af en toe een enorme worsteling. Maar het is wel weer ongelooflijk leuk als het lukt. Dat is iets magisch.’ ■

Marc ter Horst is kinderboekenschrijver, educatief auteur en tekstschrijver voor kinderen en grote mensen. www.marcterhorst.nl.

Annet Huizing schrijft fictie en non-fictie voor kinderen en geeft schrijfbegeleiding aan tekstschrijvers. Ze blogt over teksten voor kinderen op www.olifantenstapelen.nl.